

Шепельова М. В.<https://orcid.org/0000-0002-3293-4997>Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України;
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ДИСОНАНС МІЖ ТВОРЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТА РЕАЛЬНОЮ ПОВЕДІНКОЮ: АПРОБАЦІЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ВЕРСІЇ ОПИТУВАЛЬНИКА ТВОРЧОЇ ПОВЕДІНКИ (СВІ)

У статті висвітлено результати психометричної адаптації україномовної версії Опитувальника творчої поведінки (Creative Behavior Inventory, CBI) та дослідження співвідношення між особистісним творчим потенціалом і реальною творчою активністю. Актуальність роботи зумовлена необхідністю розмежування диспозиційної креативності та повсякденної творчої поведінки («little-c»), особливо в умовах тривалого соціального стресу та війни, коли реалізація потенціалу може ускладнюватися.

Дослідження проводилося у два етапи. На першому етапі ($n = 200$) за допомогою експлораторного факторного аналізу (метод факторизації головної осі) перевірено конструктну валідність СВІ. Отримана п'ятифакторна структура ($RMSEA = 0,060$) охоплює технічне ремесло, вербальну творчість, художній пошук, прикладний дизайн та публічне визнання. Підтверджено високу внутрішню узгодженість загальної шкали (α Кронбаха = 0,92), що дозволяє використовувати її як унітарний показник. Описова статистика виявила ненормальний розподіл із вираженою позитивною асиметрією, що є типовим для оцінки реальних досягнень: основна вибірка демонструє помірну активність, а високі бали формує невелика група. Також не виявлено впливу статі чи віку на інтенсивність діяльності.

На другому етапі ($n = 51$) за допомогою непараметричних методів оцінено зв'язок творчої поведінки з креативними рисами за тестом Ф. Вільямса. Встановлено повну відсутність статистично значущих кореляцій між творчою поведінкою та особистісними творчими характеристиками: уявою, допитливістю, складністю й схильністю до ризику.

Зроблено висновок про автономність поведінкового конструкту творчості: наявність потенціалу не гарантує його переходу в дію. Обґрунтовано, що в умовах українського контексту цей дисонанс посилюється через дефіцит ресурсу та пріоритетність адаптивних стратегій виживання над продуктивною самоактуалізацією.

Ключові слова: творча поведінка, творчі риси, психометрична адаптація, Опитувальник творчої поведінки, творчий потенціал, повсякденна творчість.

Постановка проблеми. У сучасній психологічній науці спостерігається зміщення фокусу з вивчення виключно елітарної креативності («Big-C») у бік дослідження повсякденної творчої активності («little-c»). Цей перехід став можливим завдяки концептуальній моделі «Чотириох К» Дж. Кауфмана та Р. Бегетто [7], де повсякденна творчість виокремлюється як самостійний об'єкт аналізу. Вона розглядається не лише як засіб самовираження, а й як важливий ресурс когнітивної гнучкості, психологічного благополуччя та адаптації особистості до мінливих умов життєдіяльності [1; 9]. Особливої гостроти це питання набуває в контексті кризових періодів, коли творча

діяльність стає стратегією подолання стресу та збереження ментального здоров'я.

Дослідження повсякденної творчої активності набуває особливої гостроти в контексті сучасних українських реалій. Як зазначав В. О. Моляко, перебіг творчого процесу в ускладнених і екстремальних умовах суттєво трансформується під впливом психологічних бар'єрів, стану тривоги та дефіциту ресурсів [14]. У таких обставинах виникає закономірне теоретичне питання: чи зберігається здатність особистості до творчої поведінки при збереженні внутрішнього творчого потенціалу? Відповідь на це питання вимагає наявності надійного психодіагностичного

інструментарію, здатного фіксувати саме частоту реальних творчих дій у повсякденному житті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Попри значну кількість інструментів для вимірювання творчого потенціалу, у вітчизняній психології відчувається дефіцит надійних методик, спрямованих на фіксацію саме *поведінкових проявів* творчості на рівні «little-c». Більшість наявних інструментів фокусується на внутрішніх диспозиціях. Зокрема, це стосується опитувальника особистісних творчих характеристик Ф. Вільямса (CAP) [11] та опитувальника креативності Д. Джонсона [12], які вимірюють суб'єктивну самооцінку рис. Окрім характерологічного підходу, значна частина інструментарію спрямована на оцінку когнітивних здібностей, наприклад, тести творчого мислення П. Торренса (ТТСТ) [10] або методика віддалених асоціацій С. Медника (RAT) [8].

Попри високу діагностичну цінність зазначених методик, вони вимірюють лише творчий потенціал або операційні можливості інтелекту в тестових умовах. Однак наявність високого рівня дивергентного мислення чи специфічних рис не завжди трансформується в реальну діяльність [2]. Це створює методичний розрив між вимірюванням того, ким людина є (творчий потенціал), і тим, що вона реально робить у творчій площині (творча поведінка).

Д. Хосевар [6] здійснив фундаментальний аналіз методик вивчення творчості, класифікувавши критерії оцінки творчості на 10 основних категорій: тести дивергентного мислення, опитувальники установок та інтересів, особистісні та біографічні анкети, експертні оцінки (з боку викладачів, колег або керівників), оцінку продуктів діяльності, аналіз видатних досягнень, а також самозвіти про творчу діяльність та здобутки. Піддавши ці традиційні методи критичному аналізу з огляду на їхню надійність, багатомірність, а також конвергентну та дискримінантну валідність, дослідник дійшов однозначного висновку. На його переконання, саме перелік фактичних творчих дій та досягнень (у форматі самозвіту) є найбільш науково обґрунтованим і захищеним методом для ідентифікації творчих особистостей. Ця концептуальна теза Д. Хосевара стала базою для створення Опитувальника творчої поведінки (СВІ), який є одним із найбільш розповсюджених інструментів у світовій практиці. Зокрема, особливої популярності набула його коротка форма на 28 пунктів [2]. Дана методика дозволяє кількісно оцінити частоту залученості особистості до творчих

дій у різних сферах: від візуального мистецтва та літератури до прикладного ремесла. Сучасні психометричні дослідження підтверджують «суттєву одновимірність» даного інструменту, що дозволяє використовувати його як надійний показник загальної творчої активності [9].

Постановка завдання. Метою роботи є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження розриву між особистісними творчими характеристиками та реальною творчою поведінкою особистості. Для досягнення цієї мети було здійснено адаптацію та психометричну перевірку україномовної версії Опитувальника творчої поведінки (СВІ), що дало змогу зіставити інтенсивність реальної творчої практики респондентів із їхніми внутрішніми диспозиціями.

Виклад основного матеріалу. Традиційно вважається, що високий рівень творчої уяви та схильності до ризику автоматично веде до продуктивної діяльності. Однак наше дослідження ставить під сумнів цю лінійну залежність. Використовуючи адаптовану нами україномовну версію Опитувальника творчої поведінки (СВІ), ми виявили критичну невідповідність між тим, як респонденти оцінюють свій творчий потенціал, і тим, наскільки інтенсивно вони залучені до реальної творчої практики.

Адаптація короткої форми Опитувальника творчої поведінки (СВІ) [2] відбувалася у кілька етапів:

Лінгвістична адаптація. Виконано прямий переклад двома незалежними психологами. Після синтезу та узгодження фінальної версії було проведено зворотний переклад незалежним філологом. Зіставлення з оригіналом підтвердило повну концептуальну еквівалентність усіх 28 пунктів методики.

Пілотне тестування та експертна оцінка. Для перевірки очевидної та змістової валідності методики було проведено опитування фокус-групи, до складу якої увійшли студенти-психологи з високим рівнем володіння англійською мовою (Upper-Intermediate та вище). Учасникам пропонувалося здійснити порівняльний аналіз оригінальних англійських пунктів СВІ та їх україномовного перекладу. Основна увага приділялася перевірці смислової ідентичності, однозначності термінології та культурній релевантності творчих занять, зазначених у списку. За результатами експертного обговорення було внесено фінальні стилістичні правки та конкретизовано інструкцію до опитувальника. Остаточний варіант опитувальника подано у додатку.

Описові статистики сумарного показника творчої поведінки (СВІ)

Статистичний показник	Значення
Середнє (M)	16,9
Медіана (Me)	11,0
Стандартне відхилення (SD)	16,4
Мінімальне / Максимальне значення	0 / 92
Асиметрія (As)	1,74
Експес (Ex)	3,91
Критерій Шапіро-Вілка (W)	0,84 (p < 0,001)

Вибірку дослідження склали 200 респондентів, серед яких 165 жінок та 35 чоловіків. Віковий діапазон учасників охоплює період від 16 до 57 років ($M = 25,1$; $SD = 11,8$). Вибірка представлена студентами закладів вищої освіти міст Києва, Житомира та Полтави. Склад учасників є гетерогенним за формою навчання та віковими характеристиками. Студенти денної форми складають основну частину групи пізньої юності (медіанне значення віку $Me = 19$). Студенти заочної форми представляють групу респондентів більш зрілого віку, що дозволило охопити ширший спектр життєвого та професійного досвіду.

Згідно з процедурою опитування, учасникам пропонувався перелік із 28 видів творчої діяльності, що охоплюють різні сфери (література, образотворче мистецтво, ремесла тощо). Респонденти мали оцінити частоту своєї залученості до кожної активності протягом останнього року за допомогою п'ятибальної шкали Лікерта: 0 – ніколи; 1 – один раз; 2 – кілька разів; 3 – періодично; 4 – дуже часто. Сумарний показник методики розраховувався як адитивний індекс, де вищі значення свідчать про вищу інтенсивність реалізації творчого потенціалу в реальну поведінку.

Під час адаптації методики було прийнято рішення про вилучення з оригінальних формулювань жорсткого обмеження щодо «неврахування шкільних або університетських завдань». Таке рішення спирається на сучасні психометричні рекомендації щодо оцінки творчості [9], згідно з якими вибір академічних дисциплін та елективних курсів сам по собі є вагомим виявом творчих інтенцій особистості. Жорстке виключення навчальних здобутків може призводити до штучного заниження показників СВІ у тих респондентів, які цілеспрямовано інтегрують свої творчі інтереси в освітній процес.

Емпіричне дослідження проводилося у два етапи:

1. *Етап психометричної апробації.* Для перевірки надійності та внутрішньої структури україномовної версії СВІ було сформовано вибірку чисельністю 200 осіб. Даний обсяг вибірки дозволив підтвердити високу внутрішню узгодженість методики ($\alpha = 0,92$) та її психометричну стабільність на українській вибірці.

Перед проведенням факторного аналізу було проаналізовано первинні статистичні показники україномовної версії Опитувальника творчої поведінки (СВІ) на загальній вибірці ($n=200$) (див. Табл. 1).

Аналіз отриманих даних свідчить про наявність вираженої позитивної асиметрії ($As = 1,74$) та

високого експесу ($Ex = 3,91$). Медіана ($Me = 11,0$) є суттєво нижчою за середнє значення ($M = 16,9$), що вказує на зміщення розподілу в бік низьких та середніх значень частоти творчих дій.

Така картина є типовою для емпіричних досліджень реальної творчої продуктивності: основна частина вибірки демонструє помірну активність, тоді як високі сумарні бали формуються за рахунок невеликої групи респондентів, які інтенсивно залучені до різних видів творчості. Невідповідність розподілу нормальному закону (Шапіро-Вілк $p < 0,001$) підтверджує складну природу вимірюваного конструкту та обґрунтовує використання надійних методів оцінки при подальшій апробації.

Для визначення внутрішньої структури україномовної версії СВІ та підтвердження її конструктної валідності на загальній вибірці ($n=200$) було проведено експлораторний факторний аналіз (EFA). Для проведення EFA було обрано метод факторизації головної осі, який, за рекомендаціями фахівців з психометрії [3], є найбільш адекватним у випадках, коли дані мають значну асиметрію або експес, оскільки він не вимагає суворого дотримання закону нормального розподілу.

Оцінка відповідності отриманої багатфакторної моделі продемонструвала задовільний рівень апроксимації емпіричних даних: $RMSEA = 0,060$ (90% CI: 0,051–0,070), що відповідає рекомендованому порогу прийнятної відповідності ($\leq 0,06$). Індекс $TLI = 0,873$ є допустимим для складних психометричних інструментів, а високе абсолютне значення від'ємного індексу $BIC = -884$ свідчить про високу статистичну економність моделі. Значення критерію χ^2 склало 429 ($df = 248$, $p < 0,001$) (див. Табл. 2).

Змістовний аналіз пунктів із факторними навантаженнями $> 0,35$ дозволив виокремити п'ять специфічних сфер повсякденної творчої активності респондентів:

Факторна структура україномовної версії Опитувальника творчої поведінки (СВІ)

№ пункту	Короткий зміст твердження	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Унікальність
Ф1 Технічне ремесло та робота з матеріалами							
3	Виріб із металу	0.762					0.342
27	Виріб із дерева	0.721					0.448
13	Виріб із пластика, скла, вітражу	0.576				0.354	0.488
15	Виріб із шкіри	0.562					0.622
7	Скульптура	0.460	0.307	0.319			0.552
6	Рухома декоративна конструкція	0.439			0.388		0.564
12	Нагорода за виріб ручної роботи	0.409				0.536	0.414
2	Ювелірні вироби	0.406			0.332		0.583
Ф2 Вербальна творчість та перформанс							
20	Слова до пісні		0.777				0.289
21	Написали коротку історію		0.551				0.607
9	Написали вірш		0.540				0.651
17	Спроекували предмет одягу	0.309	0.538				0.506
28	Театральний або святковий костюм		0.531	0.417			0.444
14	Створювали мультфільми	0.336	0.440				0.626
16	Керамічний виріб	0.425	0.432				0.594
4	Провели лялькову виставу	0.332	0.412				0.619
10	Написали п'єсу	0.346	0.398				0.550
Ф3 Художній пошук та живопис							
1	Оригінальна картина			0.655			0.476
26	Ведення ескізна (скетчбука)	0.362		0.526		0.358	0.423
25	Оформлення сцени		0.407	0.425			0.557
Ф4 Прикладний дизайн та естетизація							
19	Картина з естетичних міркувань			0.311	0.730		0.275
5	Власні святкові прикраси				0.655		0.439
2	Власні листівки				0.599	0.300	0.464
18	Оригінальна квіткова композиція				0.554		0.555
Ф5 Публічне визнання та репрезентація							
22	Оригінальна промова		0.354			0.802	0.802
11	Нагорода за художнє досягнення					0.633	0.402
8	Публікація літературного твору		0.427			0.434	0.548
24	Публічна виставка робіт			0.485	0.485		0.502

Примітка: виділено навантаження > 0.35. Пункт 24 має рівнозначні навантаження на Ф3 та Ф4.

1. *Технічне ремесло та робота з матеріалами* (вироби з металу, дерева, шкіри). Відображає рівень практичної та предметної майстерності.

2. *Вербальна творчість та перформанс* (написання віршів, історій, п'єс, створення костюмів). Свідчить про спрямованість на створення наративів та образів.

3. *Художній пошук та живопис* (оригінальні картини, ведення скетчбуків). Репрезентує сферу концептуального візуального мистецтва.

4. *Прикладний дизайн та естетизація* (святкові прикраси, листівки, квіткові композиції). Охоплює діяльність, спрямовану на естетизацію повсякденного простору.

5. *Публічне визнання та репрезентація* (промови, публікації, виставки). Специфічний фактор,

що фіксує результативну складову та готовність до соціальної презентації своїх здобутків.

Отримана п'ятифакторна структура загалом узгоджується з результатами оригінальних розробок С. Хосевара [4; 5] та валідацій С. Доллінджера [2]. Розподіл на такі сфери відображає природну багатогранність повсякденної творчості («little-c»), де, наприклад, технічне ремесло концептуально відокремлюється від прикладного дизайну (що потенційно вказує на гендерно-сенситивні патерни творчої активності). Виокремлення фактора «Публічне визнання» також підтверджує позицію дослідників щодо важливості фіксації соціальної реалізації творчості як окремого конструкту.

Попри чітку диференціацію п'яти сфер на рівні специфічних інтересів, подальший

психометричний аналіз підтвердив високу загальну узгодженість усього інструменту (Альфа Кронбаха $\alpha = 0,92$). Це узгоджується з новітніми дослідженнями П. Сільвія та співавторів [9], які довели «суттєву одновимірність» (essential unidimensionality) короткої форми СВІ. Зважаючи на це, а також на головну мету нашого дослідження – зіставлення загального обсягу реалізованої поведінки з особистісними рисами, – у подальшому кореляційному аналізі СВІ використовувався як унітарна шкала з обчисленням єдиного сумарного індексу творчої активності.

Для перевірки наявності статевих відмінностей у проявах творчої поведінки було використано непараметричний критерій U Манна-Вітні. Аналіз результатів показав відсутність статистично значущих розбіжностей між чоловіками та жінками за загальним показником СВІ ($U = 2552$; $p = 0,409$). Отримані дані свідчать про те, що інтенсивність залученості до творчої діяльності в досліджуваній вибірці не залежить від статі респондентів. Це підтверджує універсальність україномовної адаптації опитувальника та дозволяє використовувати єдині нормативні показники для всієї студентської популяції без розподілу за статевою ознакою.

Для перевірки зв'язку між віком респондентів та інтенсивністю їхньої творчої діяльності було застосовано кореляційний аналіз. Отриманий коефіцієнт кореляції Спірмена ($\rho = 0,03$; $p = 0,70$) вказує на повну відсутність статистично значущого зв'язку між віком учасників дослідження та загальним показником за Опитувальником творчої поведінки (СВІ).

Даний результат свідчить про те, що в межах досліджуваної вибірки (від 16 до 57 років) частота реалізації творчих дій не залежить від віку. Це підкреслює стабільність вимірюваного конструкту протягом дорослого життя та підтверджує, що інструмент СВІ фіксує стійкі поведінкові патерни, які не зазнають суттєвих вікових трансформацій у студентському та постстудентському середовищі

Етап дослідження конструктивної валідності та феномену невідповідності. Для глибокого аналізу зв'язку між творчими рисами та реальною поведінкою було сформовано цільову групу ($n=51$). Респонденти цієї групи проходили розширене тестування за методиками: адаптована версія СВІ, опитувальник Ф. Вільямса (оцінка особистісних характеристик: уяви, допитливості, схильності до ризику та складності).

Для реалізації цього етапу дослідження загального масиву респондентів було сформовано цільову групу чисельністю 51 осіб, яка була залучена до поглибленого діагностичного зрізу. Ця вибірка була сформована за принципом рандомізації серед студентів різних спеціальностей денної та заочної форм навчання. У її статевому складі також домінували жінки – 45 осіб (88,2%), частка чоловіків склала 6 осіб (11,8%). Вік учасників варіювався від 17 до 57 років ($M = 21,67$; $SD = 7,98$). Порівняно із загальною вибіркою дослідження, в обох групах зберігається аналогічний гендерний розподіл (із суттєвим переважанням осіб жіночої статі) та присутній широкий віковий діапазон. Дещо нижчий середній вік та менше стандартне відхилення у цільовій підвбірці порівняно з основною ($M = 21,67$ проти $M = 25,1$) свідчить про дещо більшу концентрацію в ній студентів традиційного (юнацького) віку, однак наявність осіб зрілого віку (до 57 років) забезпечила достатню варіативність для перевірки вікової незалежності досліджуваних конструктів.

Аналіз показників цільової вибірки ($n=51$) виявив суттєві розбіжності у характері розподілу творчих рис та творчої поведінки (див. Табл. 3).

Показники особистісних творчих характеристик за Ф. Вільямсом демонструють розподіл, наближений до нормального (зокрема, для загального показника $p = 0,115$). Натомість показник творчої поведінки (СВІ) характеризується вираженою правобічною асиметрією ($As = 1,28$) та значним відхиленням від нормального закону ($p < 0,001$).

Результати кореляційного аналізу (за Спірменом) на цільовій вибірці ($n=51$) виявили повну

Таблиця 3

Описові статистики особистісних творчих характеристик та творчої поведінки

Шкала / Показник	M	SD	As	W (Шапіро-Вільк)	p
Схильність до ризику	5,86	2,12	-0,03	0,954	0,047
Допитливість	6,08	1,83	-0,32	0,956	0,054
Складність	5,88	1,62	-0,24	0,945	0,019
Уява	5,75	1,99	-0,60	0,923	0,003
Загальний показник творчості (Вільямс)	5,82	1,76	-0,04	0,963	0,115
Творча поведінка (СВІ)	15,6	12,7	1,28	0,887	< 0,001

відсутність статистично значущих зв'язків між показниками реальної творчої поведінки (СВІ) та особистісними творчими характеристиками за Ф. Вільямсом. Отримані дані свідчать про те, що рівень творчої активності респондентів у повсякденному житті не залежить від їхніх внутрішніх диспозицій.

А саме, не було виявлено значущих кореляцій між СВІ та такими шкалами:

- уява: $\rho = -0,02$; $p > 0,05$;
- схильність до ризику: $\rho = -0,17$; $p > 0,05$;
- допитливість: $\rho = -0,02$; $p > 0,05$;
- складність: $\rho = -0,05$; $p > 0,05$.

Відсутність зв'язку підтвердилася і для загального показника творчої спрямованості особистості за Вільямсом ($\rho = -0,08$; $p > 0,05$). Таким чином, респонденти, які мають високий творчий потенціал на рівні особистісних рис, не обов'язково демонструють вищу інтенсивність реальних творчих дій. Отримані результати емпірично фіксують явище дисонансу між особистісними творчими характеристиками та фактичною залученістю в творчий процес.

В умовах сучасного українського контексту (соціальна нестабільність, тривалий вплив стресових факторів війни) дисонанс між творчим потенціалом та реальною дією закономірно посилюється. Високий диспозиційний потенціал часто залишається нереалізованим через гострий дефіцит психологічного ресурсу та зміщення фокусу особистості на адаптивні стратегії виживання. Згідно з дослідженнями вітчизняних вчених [13; 15 та ін.], в умовах екстремальної та пролонгованої кризи пріоритетними стають механізми збереження життєдіяльності та підтримання базового психологічного благополуччя. Енергетичні та емоційні витрати на подолання травматичного досвіду тимчасово відтісняють творче самовираження на другий план.

Виявлений дисонанс між високим рівнем особистісних творчих рис та низькою частотою реальних творчих дій набуває особливого теоретичного сенсу крізь призму концепції В. О. Моляко щодо специфіки творчої діяльності в ускладнених умовах. Згідно з його підходом, в умовах перманентного стресу, інформаційного перевантаження та макросистемної кризи, творчий потенціал особистості не зникає, проте радикально змінює вектор своєї реалізації [14]. Можна припустити, що в умовах воєнного сьогодення творча енергія респондентів не спрямовується на класичні форми повсякденної творчості «little-c» (мистецтво, література, ремесла, що фіксуються опитувальником

СВІ), а перерозподіляється на конструктивне розв'язання нагальних життєвих завдань та розробку адаптивних стратегій виживання. Таким чином, виявлений розрив є не свідченням дефіциту творчості, а індикатором її вимушеної прагматизації та переходу в латентний, захисний режим функціонування.

Це узгоджується з тезою про те, що реалізація повсякденної творчої поведінки («little-c») потребує відчуття «психологічної безпеки» та певного надлишку ресурсів – зокрема, внутрішнього оптимізму та емоційної стабільності, які є критично вразливими під час війни. Таким чином, результати підтверджують висновки П. Сільвія та співавторів [9] щодо того, що СВІ вимірює специфічний поведінковий конструкт, відносно незалежний від особистісних характеристик. Проте в нашому дослідженні ця автономність набуває додаткового виміру: нереалізованість творчих рис зумовлена не лише їхньою природою, а й жорсткими ситуативними чинниками, що блокують перехід потенціалу в дію.

Висока надійність україномовної версії СВІ ($\alpha = 0,92$) при відсутності зв'язку з особистісними творчими характеристиками підтверджує, що дана адаптація є специфічним інструментом оцінки саме поведінкового аспекту креативності, який є відносно незалежним від особистісних особливостей досліджуваних.

Висновки. Результати дослідження підтвердили високу надійність та валідність україномовної адаптації Опитувальника творчої поведінки (СВІ). Коефіцієнт внутрішньої узгодженості $\alpha = 0,92$ та показники відповідності п'ятифакторної моделі ($RMSEA = 0,06$) свідчать про те, що методика є надійним інструментом оцінки повсякденної творчої активності в українському соціокультурному контексті.

Встановлено, що загальний рівень творчої поведінки за СВІ не залежить від статі ($p = 0,409$) та віку ($\rho = 0,027$; $p = 0,700$) респондентів. Це доводить інваріантність методики та дозволяє застосовувати її як універсальний діагностичний засіб для широкого вікового діапазону дорослих без необхідності розробки окремих статевовікових норм.

Емпірично зафіксовано відсутність статистично значущих кореляцій між реальною творчою діяльністю (СВІ) та особистісними творчими рисами (за Ф. Вільямсом). Це підтверджує теоретичну гіпотезу про автономність поведінкового аспекту творчості: наявність творчого потенціалу (уяви, цікавості, схильності до ризику) не

є прямим предиктором інтенсивності реальних творчих дій.

Виявлений розрив між креативними диспозиціями та фактичною творчою продуктивністю (за опитувальником СБІ) може свідчити не стільки про дефіцит творчості респондентів, скільки про специфіку її розгортання в умовах сучасного українського контексту. Логічно припустити, що на тлі тривалого стресу та макросистемної кризи творчий потенціал особистості не зникає, а змінює свій вектор. Перехід потенціалу у класичні форми повсякденної творчості «little-c» (мистецтво, література, ремесла), які зазвичай потребують психологічної безпеки та своєрідного «ресурсного надлишку», ймовірно, ускладнюється. Натомість творча енергія часто вимушено прагматизується, перерозподіляючись на розв'язання нагальних

життєвих завдань та розробку адаптивних стратегій виживання. Відтак, такий дисонанс варто розглядати як можливий індикатор переходу творчості у більш латентний, захисний режим функціонування, де реалізація внутрішніх диспозицій підпорядковується насамперед збереженню життєстійкості особистості.

Перспективи подальших досліджень. Отримані результати відкривають низку перспективних напрямів для подальших наукових розвідок. Перспективним є проведення лонгітюдних досліджень, що дозволить відстежити динаміку творчої поведінки на різних етапах подолання макросистемної кризи та з'ясувати, чи повертається творча енергія у русло класичної самоактуалізації (рівня «little-c») зі зниженням рівня соціального стресу.

Список літератури:

1. Conner T. S., DeYoung C. G., Silvia P. J. Everyday creative activity as a path to flourishing. *The Journal of Positive Psychology*, 13(2), 2018. P. 181–189. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1257049>
2. Dollinger S. J. Need for uniqueness, need for cognition and creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 37(2), 2003. P. 99–116. <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.2003.tb00828.x>
3. Fabrigar L. R., Wegener D. T., MacCallum R. C., Strahan E. J. Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological Methods*, 4(3), 1999. P. 272–299. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.4.3.272>
4. Hocevar D. Dimensionality of creativity. *Psychological Reports*, 39(3, Pt 1), 1976. P. 869–870. <https://doi.org/10.2466/pr0.1976.39.3.869>
5. Hocevar D. *The development of the Creative Behavior Inventory (CBI)*. Paper presented at the annual meeting of the Rocky Mountain Psychological Association (ERIC Document Reproduction Service No. ED 170 350), 1979.
6. Hocevar D. Measurement of creativity: Review and critique. *Journal of Personality Assessment*, 45(5), 1981. P. 450–464. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4505_1
7. Kaufman J. C., Beghetto, R. A. Beyond big and little: The four c model of creativity. *Review of General Psychology*, 13(1), 2009. P. 1–12. <https://doi.org/10.1037/a0013688>
8. Mednick S. The associative basis of the creative process. *Psychological Review*, 69(3), 1962. P. 220–232. <https://doi.org/10.1037/h0048850>
9. Silvia P.J., Rodriguez R.M., Kaufman J., Reiter-Palmon R., & Puryear J.S. Taking Inventory of the Creative Behavior Inventory: An Item Response Theory Analysis of the CBI. *Creativity Research Journal*, 35, 2021. P. 143–153. <https://doi.org/10.1080/10400419.2023.2183322>
10. Torrance E. P. *Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-technical manual figural (streamlined) forms A and B*. Scholastic Testing Service, 1990.
11. Williams F. E. *Creativity Assessment Packet (CAP): Manual*. Buffalo: D.O.K. Publishers, Inc., 1980.
12. Johnson D. L. *Creativity checklist (Cch)*. Stoelting, 1979.
13. Коқун О. М. Життєстійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. 214 с.
14. Творча діяльність в ускладнених умовах / В. О. Моляко, Т. М. Третяк та ін. К.: 2007. 308 с.
15. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомогли в умовах тривалої травматизації: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.

ДОДАТОК

Україномовна адаптація 28-пунктової версії опитувальника творчої поведінки (Creative Behavior Inventory (CBI) (Д. Хосевар, 1979; С. Дж. Доллінджер, 2003, в адаптації М.В. Шепельової, 2026)

Інструкція для респондента: Нижче наведено перелік різних видів творчої діяльності та досягнень. Уважно прочитайте кожен пункт і позначте, як часто ви займалися цією діяльністю протягом останнього року (включаючи як особистий час, так і діяльність у межах ваших освітніх чи професійних інтересів).

Відповідайте чесно – тут немає правильних чи неправильних відповідей. Для оцінки використовуйте таку шкалу, поставивши позначку («Х» або «+») у відповідній колонці: 0 – ніколи; 1 – один раз; 2 – кілька разів; 3 – періодично; 4 – дуже часто.

№	Вид діяльності	0	1	2	3	4
1	Намалювали оригінальну картину					
2	Розробили та створили власні листівки					
3	Зробили виріб із металу					
4	Провели лялькову виставу					
5	Зробили власні святкові прикраси					
6	Зробили декоративну підвісну конструкцію, що може рухатися					
7	Зробили скульптуру					
8	Опублікували літературний твір (вірш, оповідання тощо) у виданні					
9	Написали вірш					
10	Написали п'єсу					
11	Отримали нагороду за художнє досягнення					
12	Отримали нагороду за виготовлення виробу ручної роботи					
13	Створили виріб з пластика, плексигласу, вітражного скла або подібного матеріалу					
14	Створювали мультфільми					
15	Створили виріб із шкіри					
16	Створили керамічний виріб					
17	Спроектували і виготовили предмет одягу					
18	Підготували оригінальну квіткову композицію					
19	Намалювали картину з естетичних міркувань					
20	Написали слова до пісні					
21	Написали коротку історію (оповідання)					
22	Спланували і представили оригінальну промову					
23	Створили ювелірні вироби					
24	Виставляли свої художні чи декоративні роботи публічно					
25	Брали участь у створенні оформлення сцени для музичної або драматичної постановки					
26	Вели ескізник (скетчбук)					
27	Спроектували і виготовили виріб із дерева					
28	Спроектували і виготовили театральний або святковий костюм					

Shepelova M. V. DISSONANCE BETWEEN CREATIVE POTENTIAL AND ACTUAL BEHAVIOR: APPROBATION OF THE UKRAINIAN VERSION OF THE CREATIVE BEHAVIOUR INVENTORY (CBI)

This article presents the results of the psychometric adaptation of the Ukrainian version of the Creative Behaviour Inventory (CBI) and an investigation into the relationship between personal creative potential and actual creative activity. The relevance of the study stems from the need to distinguish dispositional creativity from everyday creative behaviour (“little-c”), especially under prolonged social stress and war, when the realisation of potential may be hindered.

The research was conducted in two stages. At the first stage (n = 200), the construct validity of the CBI was tested using exploratory factor analysis (principal axis factoring). The resulting five-factor structure (RMSEA = 0.060) encompasses applied craftsmanship, verbal and performing arts, visual arts, design and aesthetics, and public recognition. The high internal consistency of the overall scale was confirmed (Cronbach’s

$\alpha = 0.92$), allowing its use as a unitary measure. Descriptive statistics revealed a non-normal distribution with pronounced positive skewness, which is typical for assessing actual achievements: the main sample demonstrates moderate activity, while high scores are formed by a small group of highly engaged participants. Additionally, no influence of gender or age on the intensity of creative activity was found.

In the second stage ($n = 51$), the relationship between creative behaviour and creative traits, as assessed by F. Williams's test, was evaluated using nonparametric methods. A complete absence of statistically significant correlations between the frequency of creative actions and the indicators of imagination, curiosity, complexity, and risk-taking was established.

It is concluded that the behavioural construct of creativity is highly autonomous: the presence of creative potential does not guarantee its transition into action. It is well established that, in the contemporary Ukrainian context, this dissonance is amplified by a psychological resource deficit and by the prioritisation of adaptive survival strategies over productive self-actualisation.

Keywords: creative behaviour, creative traits, psychometric adaptation, Creative Behaviour Inventory, creative potential, everyday creativity.

Дата першого надходження статті до видання: 16.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.05.2026